

VAJANGU PIIRKONNA ARUKATE KÜLADE STRATEEGIA 2022-2030

Ettevalmistatud siseriikliku Arukate külade arenguprogrammi raames

Version 1.3 - 19.09.2024

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
II STRATEEGIA KOOSTAMINE JA SIDUSRÜHMADE KAASAMINE	4
III PIIRKONNA ISELOOMUSTUS JA ANALÜÜS	5
3.1 Vajangu piirkonna iseloomustus	5
3.1.1 Üldist	5
3.1.2 Kogukonna kogemused ja edulood	6
3.2 Vajangu piirkonna elukeskkonna arengutegurite analüüs	7
Piirkonda mõjutavad arengutegurid on toodud lisa 4-s.	7
3.2.1 Fookusvaldkonnad	8
IV STRATEEGIAOSA	9
4.1 Strateegiline eesmärk	9
4.2 Arengueesmärgid	10
4.3 Tegevussuunad	13
4.4 Tegevuskava 2022 – 2024	16
V JUHTIMINE JA SEIRE	21
5.1. Eesmärkide saavutamise seire	22
5.2. Tegevuskava täitmise seire	28
Lisa 1. Sidusrühmade kaasamiseks läbi viidud töötoad	31
Lisa 2. Piirkonna iseloomustus	33
Olemasolevad ressursid	35
Lisa 3. Seosed teiste arengukavadega	36
Lisa 4. Peamised arengutegurid	37
Lisa 5. Tegevussuundade selgitused	39

SISSEJUHATUS

Aruka Vajangu piirkonna strateegia aastateks (2022-2030) loomine on oluline samm piirkonnas ettevõetavate tegevuste eesmärgistatud suunamiseks ning olukorra teadvustamiseks. Strateegias määratletakse piirkonna arengueesmärgid ja konkreetsemad kogukonnana elluviidavad tegevused nende eesmärkideni jõudmiseks. Eesmärgipärane tegutsemine on aluseks ressursside tõhusamal kasutamisel ning erinevate valdkondade omavahelise kooskõlastatuse saavutamiseks. Strateegia loomine Arukate külade programmi raames võimaldab kasutada pakutavat tööriistakasti ning teiste piirkondadega suheldes asetada piirkonda veelgi paremini üldisesse, suureskaalalisse konteksti.

Arukate külade (Smart Villages) puhul on tegemist Euroopa Komisjoni initsiatiiviga innovaatiliste lahenduste juurutamiseks küla tasandil. Kontseptsiooni rakendatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika raames liikmesriikide maaelu arengukavade ja strateegiakavade meetmete kaudu. Euroopas piloteeritakse arukate külade kontseptsiooni projektide Smart Rural 21 (<https://www.smartrural21.eu/>) ja Smart Rural 27 raames. Eestis rakendatakse arukate külade lähenemist esmakordselt 13 Leader tegevusrühma koostööprojekti “Arukate külade arenguprogramm” raames (<https://leaderliit.eu/arukad-kulad/>).

Euroopa Komisjoni käsitusel kohaselt on ARUKAD KÜLAD maapiirkondade kogukonnad, mis kasutavad uuenduslikke lahendusi oma jätkusuutlikkuse parandamiseks, tuginedes kohalikele tugevustele ja võimalustele. Strateegia koostamine ja elluviimine põhineb kogukonna aktiivsel osalusel, üheskoos keskendutakse majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonna väljakutsetega toime tulemisele kaasates tehnoloogilisi ja digitaalseid lahendusi. Arukad külad teevad koostööd erinevate partnerite ja kogukondadega, osalejatega erinevatest sektoritest maa- ja linnapiirkondadest (Euroopa Komisjon 2019).

II STRATEEGIA KOOSTAMINE JA SIDUSRÜHMADE KAASAMINE

Strateegia loomise käigus viidi sidusrühmade kaasamiseks läbi viis avatud töötuba (Lisa 1). Infot töötubade toimumise kohta levitati kogukonna e-maili listis, vastavas Facebooki grupis ja suusõnaliselt. Toimus Pandivere piirkonna arengukonverents septembris 2021, kus külade piirkonnad esitlesid oma arengukavatsusi ja tugevaid külgi.

2022. aasta 21. märtsil esitleti Vajangu piirkonna strateegiat MTÜ PAIK üldkoosolekul.

29. mail 2023 toimus kogukonna liikmete koosolek, kus vaadati üle tegevuskava ja märgiti ära tehtud ja tegemata jäänud tegevused.

2024.a. augustis uuendati tegevuskava: viidi sisse aasta jooksul laekunud muudatus- ja täiendusetpanekud ning lisati uuenenud andmed. Seejärel levitati kaasajastatud arengukava kogukonnas ning tehtud muudatusettepanekud arutati läbi kogukonna koosolekul (18.09.2024), mille tulemusel täiendati arengukava veelgi. Arengukava tegevuskava uuendamine ning seire toimub iga-aastaselt vastavasisulisel kogukonna koosolekul.

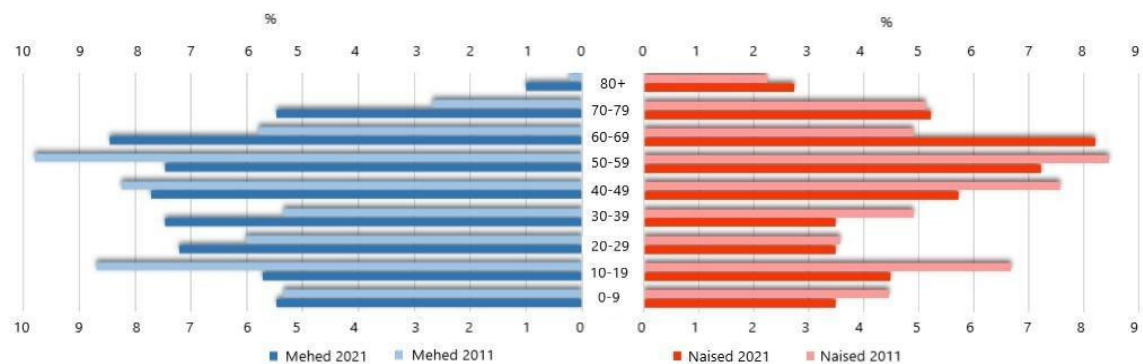
III PIIRKONNA ISELOOMUSTUS JA ANALÜÜS

3.1 Vajangu piirkonna iseloomustus

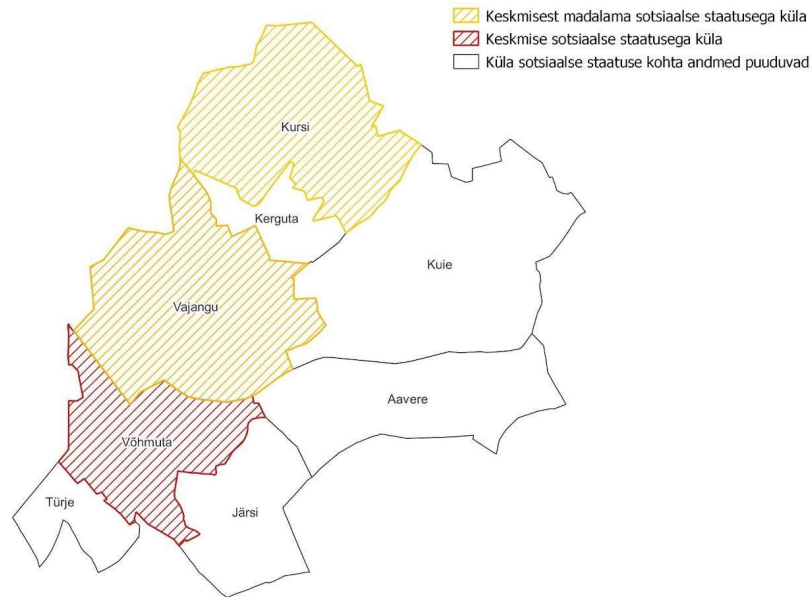
3.1.1 Üldist

Vajangu piirkond on Lääne-Virumaa lääneosas asuva Tapa valla lõunapoolsem, ligi 86 km² suurune piirkond. Vajangu piirkonna territooriumile jääb 8 küla – Aavere, Järsi, Kerguta, Kuie, Kursi, Türje, Vajangu ja Võhmuta küla. Vajangu küla on neist rahvaarvult suurim (2021. a. 273 elanikku).

Kõigis piirkonna asulates on rahvastik vähenenud aastatel 2000-2017, kõige rohkem Vajangul, kõige vähem Aaveres (Eesti väikeasulate uuring 2019). Detailsem piirkonna kirjeldus on toodud Lisa 2-s.

Joonis 1. Vajangu piirkonna rahvastik 2011.a. rahva ja eluruumide loenduse ja 01.01.2022 rahvastikuregistri andmetel.

Joonis 2. Vajangu piirkonna külade üldistatud sotsiaalmajanduslik tüüp Eesti väikeasulate uuringu (2019) põhjal.

3.1.2 Kogukonna kogemused ja edulood

Kogukonnaliikmed pakuvad teenusena kohalikule omavalitsusele noorsootööteenust aastast 2003, lumetõrjeteenust aastast 1998, Päästeametile päästeteenust aastast 1998. Kogukonnaliikmed on korrastanud piirkonna välisilmet. Kaasava eelarve võitnud ideena on 2023. aastal rajatud uus mänguväljak. Kogukonna poolt on vanasse katlamajja sisse seatud tuletõrjedepoo, taastatud rahvamaja ja korvpalliplats. Soetatud on rahvariided, pillide komplekt ansambli tegemiseks, sisustatud kunsti ja käsitöötuba keskushoones. 2023.a. sügisel asutati piirkonna edendamiseks tegelev Vajangu Külade Selts, mis on endale KOVlt kasutamiseks saanud keskushoone koolitiiva keldrikorruse, mis on talgute korras puhastatud ning asutud looma erinevate projektide (KÜSK, KOP, PAIK) toel kodanikukaitse eesmärgil kerksuskeskust.

3.2 Vajangu piirkonna elukeskkonna arengutegurite analüüs

Piirkonda mõjutavad arengutegurid on toodud lisa 4-s.

SISEMISED TUGEVUSED	SISEMISED NÕRKUSED
<ol style="list-style-type: none"> 1. Geograafiliselt ja ühistranspordi kasutamiseks soodne asukoht. 2. Avalikud teenused multifunktsionaalses keskushoones. 3. Tegusad MTÜd. 4. Vabad kinnistud piirkonnas. 5. Kasutamata ruumid keskushoones. 6. Erinevate oskustega spetsialistid (eriharidus, keeleoskus, projektkirjutajad). 7. Lasteasutused - väikeklassidega 6-klassiline õppekoht ja lasteaed, kus piisavalt vabu kohti. 8. Privaatne ja turvaline elukeskkond. 9. Mitmed sportimisvõimalused. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vähenev elanikkond, madal asustustihedus. 2. Kohati räämas asulad. Renoveerimata kortermajad. Vabade elamiskõlblike korterite puudus. 3. Keskushoone moraalselt ja füüsiliselt amortiseerunud. 4. Vähe ühistegevuse ja vabaaja veetmise võimalusi. 5. Keskushoonele ligipääsetavus raskendatud. 6. Suvitajatel ning ka mõningatel uutel kogukonnaliikmetel on raskendatud lõimumine kogukonda. 7. Puudub kauplus.
VÄLISED VÕIMALUSED	VÄLISED OHUD
<ol style="list-style-type: none"> 1. Muutused töökohtade struktuuris 2. Vastulinnastumise kasv 3. Riiklikud toetused, projektid 4. Kaasatus KOV arengukava koostamisse 5. Piirkonda läbib valguskaabel 6. Tagasiränne ja hargmaistumine 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Erinevad kriisid ning ebasoodne regionaalpoliitika, regionaalse arengu ebahühtlus võivad süvendada ääremaastumist ja sellest tingitud negatiivseid tagajärgi nagu tagasihoidlikum piirkonna areng. 2. Teenuste vähenemine keskushoones tarbijate vähesuse tõttu. 3. Kooli ja lasteaia sulgemise oht laste vähesuse tõttu. 4. Eestvedajate läbipõlemise oht kogukonna ja KOV vähesuse toetuse tõttu.

SWOT- tabelis toodud arengutegurite ja töötubade tööriistade kasutuse tulemusel on saadud 3.2.1 kirjeldatud fookusvaldkonnad ja tugineb eesmärgiseade ning strateegiaosa tegevuste valikud.

3.2.1 Fookusvaldkonnad

1. Kodulähedaste avalike teenuste säilimine ja areng

Kasutades ära töökohtade struktuuri muutusi, vastulinnastumise kasvu ja KOV arengukava koostamisse kaasatuse võimalusi ning tuginedes kogukonna tugevustele (avalikud teenused multifunktsionaalses keskushoones ning vabade ruumide kasutamise võimalused) ületame kogukonna nõrkuseks oleva ühistegevuse vähenemise ja väldime keskushoone teenuste vähenemise ohtu.

2. Kogukonna areng

Kasutades ära tugevusi kogemustega kohalike MTÜde ja erinevate oskustega spetsialistide näol, ületame kogukonna arengus nõrkused (eestvedajate läbipõlemine, konfliktid ning vähene koostöö ja tagasihoidlik ühistegevuste hulk kogukonnas).

3. Kvaliteetne ja turvaline elukeskkond

Kasutades ära erinevatest rahastusallikatest tulenevaid võimalusi ületame elukeskkonna kvaliteedis esinevad nõrkused.

IV STRATEEGIAOSA

4.1 Strateegiline eesmärk

Vajangu piirkonna külad moodustavad kestliku, tugeva ja tegusa kogukonna, mille keskuses on kättesaadavad piirkonna inimestele vajalikud teenused. Kogukond ja omavalitsus on üksteisele heaks partneriks.

Järgneval joonisel on üldistatult esitatud strateegiline eesmärk ning selle saavutamiseks vajalikud fookusteemadesse jaotunud arengueesmärgid

4.2 Arengueesmärgid

*Märkus: toodud mõõdikud on võimalik esitada prognoositavate numbriliste vm näitajatega reaalse tegevuse rakendamise käigus. Eelduseks on tegevuskavas olevate kaardistuste teostamine; algtasemete määratlemine, et oleks võimalik saavutatut millegagi võrrelda; projekti olemasolu, kus on pindalad, mahud ja ruumiliigendus ning otstarbed jne. Objektidest, aladest, miljööst tehakse jäädvustused nende tänases seisus, et oleks visuaalne võrdlusalus uue realiseeritud olukorraga.

FOOKUSTEEMAD	ARENGUEESMÄRGID	VÕIMALIKUD MÕÕDIKUD*
<p>Kodulähedaste avalike teenuste säilimine ja areng</p> <p>Piirkonna eelisteks olevate avalike teenuste säilimine ning nende arendamine on kogukonna liikmetele äärmiselt oluline. Külakeskuse hoonetes teenuste säilimise eelduseks on ka hoone ülalpidamiskulude vähendamine ja selle isemajandamisvõimekuse tõstmine.</p>	<p>Eesmärk 1. Külakeskuse hoone ja selle territoorium on korrastatud ja kaasajastatud</p>	<ul style="list-style-type: none"> hoone ülalpidamiskulude muutus; kaasajastatud kasulikud ruutmeetrid; funktsionaalsete (eriti uute kasutusvõimalustega) ruumide arv; lisandunud või uue kvaliteedi saanud atraktsioonid, tegevusvõimalused; eelnimetatud võimaluste kasusaajate hulga ja sihtgruppide struktuuri muutumine; huvide kaardistamine ja rahulolu uuringud
	<p>Eesmärk 2. Avalikud teenused on säilinud ja ajakohased</p>	<ul style="list-style-type: none"> säilinud teenused lisandunud teenused teenuste kasusaajate hulga ja struktuuri muutus; võimla kasutajate hulga ja nende struktuuri muutus; kaugtöökeskuse töökohtade arv ja võimalused; huvide kaardistamine ja rahulolu uuringud
<p>Kogukonna areng</p> <p>Piirkonnas olevatele avalikele teenustele lisaks on vajalik tõsta kogukonna tugevdamiseks ka selle sotsiaalset ja kultuurilist kapitali.</p>	<p>Eesmärk 3. Kogukond suhtleb omavahel aktiivselt</p>	<ul style="list-style-type: none"> kodulehe ja teiste hallatavate meediumite kasutajaskonna suurus ja struktuur kogukondlike ürituste hulk ja osalejate arv kaasatud uute sihtgruppide hulk ja struktuur ühiste tegevuste hulk ja osalejaskond

	Eesmärk 4. Kogukond ja KOV teevad koostööd	<ul style="list-style-type: none"> • ühiste koostöövormide kirjeldused ja hulk • kogukonna huvide ja vajaduste kajastumine KOV arengu- ja finantsdokumentides • kaasfinantseeringud • ühisprojektid • vabaihendustele delegeeritud ülesanded
Kvaliteetne ja turvaline elukeskkond Piirkonna kestlikuse tagamiseks on oluline inimesesõbraliku, kauni, funktsionaalse ja turvalise elukeskkonna säilimine ja arendamine.	Eesmärk 5. Piirkond on noortele atraktiivne ja soodustab eakatel väärikalt vananemist	<ul style="list-style-type: none"> • piirkonda elama asunute või kinnisvara soetanute arv; • laste arvu muutus (%) piirkonnas; • kodukanti naasnute arv; • naabriabisüsteemis osalejate arv; • ürituste arv ja sihtgruppide struktuur; • võimaluse saanud erivajadustega sihtgruppide hulk
	Eesmärk 6. Elukeskkond ja taristu toetab ning soodustab tervislikke ja loodussõbralikke eluviise	<ul style="list-style-type: none"> • jalg- ja rattaradade arvnäitajad, struktuur • lisandunud spordirajatiste ja tegevuspaikade hulk; • rajatiste kasutajate hulk ja struktuur • tekkinud jagamismajanduse hulk ja kasusaajad • kohaliku toidu saamise võimaluste hulk ja kasusaajad (pakkujad, tarbijad) • lisandunud või uues kvaliteedis kõrghaljastuse arvnäitajad (enne ja pärast jäädvustused)
	Eesmärk 7. Piirkond on heakorrastatud, turvaline ja kriisiolukordadeks valmis	<ul style="list-style-type: none"> • renoveeritud objektide ja taristu arvnäitajad, kasusaajad; • enne ja pärast jäädvustused; • heakorrastusürituste arv ja osaliste arv, • kasusaajate arv; • ohtlike objektide jäädvustused ja hulk, vähenemiste arv

	<p>Eesmärk 8. Liiklemine piirkonnas on mugav ja turvaline</p>	<ul style="list-style-type: none">• kergliiklusteede arvnäitajad ja struktuur;• parendatud teedevõrgu arvnäitajad;• rajatud ja korrastatud parklate arvnäitajad• korrastatud bussipeatuste arvnäitajad• tähistatud matkaradade arvnäitajad ja struktuur
--	---	---

4.3 Tegevussuunad

Tegevussuundade põhjalikumad selgitused on toodud lisas 5.

Eesmärk 1. Külakeskuse hoone ja selle territoorium on korrastatud ja kaasajastatud

Külakeskuse hoone on tänu oma multifunktsionaalsusele kogukonnale keskse tähtsusega. Suhteliselt hõredalt asustatud piirkonnas on keskushoones teenuste jätkuvaks pakkumiseks äärmiselt oluline hoone võimalikult madalad ülalpidamiskulud ning hoone ja selle territooriumi atraktiivsus kasutajatele. Külakeskuse hoone kaudu tunneb kogukond KOV kohalolekut ja leevendab ääremaastumise hirmu.

Tegevussuund 1.1. Külakeskuse hoone ja sellega seotud taristu renoveerimise soodustamine/kaasa löömine.

Eesmärk 2. Avalikud teenused on säilinud ja ajakohased

Paljude kodulähedaste teenuste/funktsioonide olemasolu on saanud määravaks Vajangu piirkonda elama asumise otsuse tegemisel, andes piirkonnale konkurentsieelise paljude teiste maapiirkondade ees. Maapiirkonnas on suurema rahvaarvuga piirkondadega võrreldes teenusepakkujate ja -saajate vaheline suhe personaalsem, arvestatakse erinevate inimeste isikupäraga ning ollakse paindlikum. Lastega seotud teenuste (lasteaed, kool, noortekeskus) puhul on väärtuseks ka maalähedus, turvalisus ning kodu lähedusest tingitud lihtne logistika peredele. Teenuste kvaliteedi ja ajaga kaasas käimise osas ei tohi teha järeleandmisi ja kompromisse. Samas väikeses kogukonnas on teenusele vahetu tagasiside saamine lihtsam, mis kergendab vajalikus suunas teenuste arendamist.

Tegevussuund 2.1. Avalike teenuste säilimise ja arendamise toetamine, kohalike teenuste tarbimise propageerimine

Tegevussuund 2.2 Käivitada uusi ja vajalikke teenuseid

Eesmärk 3. Kogukond suhtleb omavahel aktiivselt

Suhteliselt hõredalt asustatud piirkonnas on kontaktide vähesuse tõttu info halvemini liikuda ning vähene informeeritus omakorda võib olla igapäevaelu takistavaks. Seetõttu on informeerituse tagamiseks oluline, et inimesed omavahel suhtleks, üksteist tunneks. “Iga inimene ja elanik loeb” mentaliteet on maapiirkonnas hädavajalik piirkonna sotsiaalse kapitali ning turvatunde suurendamiseks, mis omakorda loovad piirkonnale elupaigana lisandväärtust. Kedagi ei tohi kõrvale jätta. Kogukonda tuleb lõimida kõik sotsiaalsed grupid, ka ajutised suvilate elanikud.

Tegevussuund 3.1. Käivitada ja soodustada kogukondlike ühistegevusi

Tegevussuund 3.2. Laiendada info jagamise võimalusi erinevate huvitatud sihtrühmadeni jõudmiseks

Tegevussuund 3.3. Väärtustada piirkonda elu- ja ettevõtluskeskkonnana

Eesmärk 4. Kogukond ja KOV teevad koostööd

Kohalik omavalitsus peab olema piirkonna arendamisel loomulikuks partneriks, kogukonna vahetu tagasiside võimaldab samas omavalitsuse töö tõhustamist.

Tegevussuund 4.1. Koguneda regulaarselt ümarlaudades, et jagada ja selgitada üksteise ootusi ja võimekust

Tegevussuund 4.2. Osaleda vastastikku üksteise arengukavade ja strateegiate koostamises

Eesmärk 5. Piirkond on noortele atraktiivne, võimaldades ka eakatele väärikat vananemist

Oluline on nii uute noorte piirkonda elama kui kohalike noorte mitte lahkuma ahvatlemine. Oleme maapiirkond ja suur osa siin olevatest töökohtadest on seotud põllumajandusega, aga mitte ainult. Tänapäeval ei ole noortel väga palju võimalusi põllumajandustöödega tutvumiseks, sest talumajapidamisi on säilinud väga minimaalselt ja põllumajanduses töötavate vanemate töökohaga tutvuma minna ei ole lihtne.

Usutavasti on kõikjal Eestis kaugtöö tegemine võimalik. Vajangu piirkonnas vajavad sobivad ruumid renoveerimist ja sisustamist. Kiire internet on Vajangu külakeskushoones ja Tärje-Võhmata-Järsi piirkonnas kättesaadav. Noortele vajalike kvaliteetsete teenuste (lasteaed, kool, noortekeskus, kaugtöökeskus) säilimine ja lisandumine on atraktiivsuse kaalukaimad komponendid.

Tegevussuund 5.1. Kaasata arendustegevustesse erinevaid vanusegrupe

Tegevussuund 5.2. Säilitada noortele ja peredele olulised teenused piirkonnas

Tegevussuund 5.3. Tutvustada piirkonnas vajalikke ameteid ja alternatiivseid töötamisvõimalusi

Tegevussuund 5.4. Tuvastada vajadused ja leida võimalused sotsiaalse turvalisuse tõstmiseks

Eesmärk 6. Elukeskkond toetab ning soodustab tervislikke ja loodussõbralikke eluviise ja -taristut

Probleemide ennetamine on enamasti lihtsam kui tagajärgedega tegelemine. Jätkusuutlik elu piirkonnas vajab jätkusuutlikke eluviise, mis ei ole saavutatav seda soodustava elukeskkonnata.

Inimeste teadlikkuse kasvades on aina selgemaks saamas säästlike ja tervislike eluviiside vajalikkus ning seda võimaldav elukeskkond on tuleviku perspektiivis möödapääsmatu.

Tegevussuund 6.1. Hõlbustada aktiivset eluviisi ja propageerida sporti

Tegevussuund 6.2. Käivitada alternatiivsed, vajadustele vastavad

kaubandussüsteemid

Tegevussuund 6.3. Kujundada elukeskkond õues viibimist soodustavaks

Tegevussuund 6.4 Võtta kasutusele loodussõbralik ja -säästlik taristu ning suurendada sellealast teadlikkust

Eesmärk 7. Piirkond on heakorrastatud, turvaline ja kriisiolukordadeks valmis.

Piirkonna kuvandi parandamiseks ja atraktiivsuse tõstmiseks on pidev heakorrastamine möödapääsmatu. Heakorratalguid on korraldatud nii “Teeme ära” aktsiooni raames kui kogukonna algatusel, aga ajaga on see traditsioon soiku jäänud.

Tegevussuund 7.1. Piirkonna elanikkonnakaitse võimekuse suurendamine

Tegevussuund 7.2. Heakorrastada piirkond

Tegevussuund 7.3. Soodustada/arendada piirkonna turvalisust tõstvad vabatahtlikke ettevõtmisi

Eesmärk 8. Liiklemine piirkonnas on mugav ja turvaline

Hajaasustuses on elanike vahelise koostöö ja teenuste kasutamine tugevalt seotud liikumisvõimaluste, sh. teede võrguga. Samas on mootorsõidukite kiirused hajaasustuses üldiselt suuremad kui linnatänavatel, mistõttu keskkonnasõbralikud liikumisviisid on ebamugavad ja -turvalised. Lisaks põhjustab kohati probleeme ja ebamugavust põllumajandus- ja metsamasinate külalatel liiklemisest põhjustatud tolm ja läbimatuks muutuvad kõrvalteed. Kuigi piirkonnas on autoteede võrgustik suhteliselt tihe, puuduvad odavamate ja säästlikumate liiklemisvahenditega (nt. jalgsi, jalgrattaga) liiklemiseks turvalised võimalused. Seega tunneb kogukond suurt puudust kergliiklusteedest ja radades, kus saaks liigelda nii jalgsi, jalgratta kui rulluisude ja -suuskadega.

Tegevussuund 8.1. Kaardistada teede olukord ja vajadused piirkonnas

Tegevussuund 8.2. Leida võimalusi parklate ja muu puuduv taristu rajamiseks keskuses

Tegevussuund 8.3. Soodustada kergliiklusteede, tervise- ja matkaradade rajamist ja hooldamist

4.4 Tegevuskava 2022 – 2024

Põhjalik ülevaade järgneva tegevuskava senise täitmise kohta on peatükis 5 (juhtimine ja seire).

TEGEVUSSUUND	TEGEVUS	VASTUTAJA	AEG	RAHASTUS-ALLIKAS
Eesmärk 1. Külakeskuse hoone ja selle territoorium on korrastatud ja kaasajastatud				
1.1. Renoveerida külakeskuse hoone ja sellega seotud taristu	1.1.1. Külakeskuse hoone renoveerimisele ja korrastamisele kaasa aitamine	Vajangu külade Selts	2022-	vabatahtlik tegevus, toetused/ projektid
	1.1.2. Külakeskuse hoonet ümbritseva aia eemaldamine ja osaline renoveerimine.	Kogukond, KOV	2022-2023	KOV, kogukonna vabatahtlik töö
	1.1.3. Külakeskuse hoone keldri sissepääsu korrastamine	Vajangu Külade Selts	2024-2025	toetused, kogukonna vabatahtlik töö
Eesmärk 2. Avalikud teenused on säilinud ja ajakohased				
2.1. Säilitada ja arendada edasi avalikke teenuseid	2.1.1. Pakutavate teenuste rahulolu-uuringu läbiviimine ja analüüs	Egle Tammeleht, Monika Molodost	2022	kogukonna vabatahtlik töö
2.2. Käivitada uusi ja vajalikke teenuseid	2.2.1. Vajangu Külade Seltsi ruumide (kerksuskeskus) korrastamine ja kasutatavuse suurendamine	Vajangu Külade Selts	pidevalt	toetused, kogukonna vabatahtlik töö
Eesmärk 3. Kogukond suhtleb omavahel aktiivselt				
3.1. Käivitada ja säilitada kogukondlikud ühistegevused	3.1.1. Piirkonna igaaastaste jaanipäevade jt. traditsiooniliste pidude korraldamine.	MTÜ Vajangu Tuletõrje-Ühing	pidev tegevus	projektid/toetused, annetused
	3.1.2. Talguliste tegevuste korraldamine	kohalikud MTÜd	pidev	projektid, omafinantseering

	3.1.3. "Asjatundja maale toomine" - loengud/vestlusõhtud	Vajangu Külade Selts	2024-	Oma-finantseering, projektid
	3.1.4. Võõramaalaste lõimiseks ühiste ürituste korraldamine.	Kohalikud ettevõtjad, MTÜ-d	2022 - 2024	Kogukond, kohalikud ettevõtjad
3.2. Kogukonda ja piirkonda puudutava info levimise hõlbustamine	3.2.1. Piirkonna kodulehe (FB)loomine ja administreerimine	Egle Tammeleht, Monika Molodost, Kristina Räsä	2024	Kogukonna vabatahtlik töö, kohalikud ettevõtjad, KOP
	3.2.2. Teadete tahvlid piirkonna küladesse	Vajangu Külade Selts		Toetused, vabatahtlik töö
	3.2.3. Külade Seltsi tutvustamine ja liikmeskonna kasvatamine	Vajangu Külade Selts	pidev	Vabatahtlik töö
3.3. Piirkonna kui elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamine ja väärtustamine	3.3.1. Avalike alade kujundamisega (välimööbel, vaasid) piirkonna miljööväärtuse tõstmine	Vajangu Külade Selts	2024-2026	Toetused
	3.3.2. Korterühistute ja avalike alade ühine muruniitmine	Toomas Sillamaa	2025-	Vabatahtlik töö
	3.3.3. Piirkonna ajaloo ja looduse uurimine	Kohalikud MTÜ-d, asutused, huvilised	pidev	Kogukonna vabatahtlik töö, kohalikud ettevõtjad, projektide toetused
Eesmärk 4. Kogukond ja KOV teevad koostööd				
4.1. Koguneda regulaarselt ümarlaudades, et jagada ja selgitada üksteise ootusi ja võimekust	4.1.1. Regulaarsed ümarlaud KOV-ga	Vajangu Külade Selts, KOV, MTÜd, ettevõtjad	Igal aastal	Kogukonna vabatahtlik töö
4.2. Osaleda vastastikku üksteise arengukavade ja	4.2.1. Regulaarne seire KOV arengukavade uuendamistest ja kutsete edastamine	MTÜ-d, ettevõtjad, KOV	pidev	Kogukonna vabatahtlik töö

strateegiate koostamises	KOV esindajatele Vajangu piirkonna arengukavade uuendamise töökoosolekutele.			
Eesmärk 5. Piirkond on noortele atraktiivne, võimaldades ka eakatele väärikat vananemist				
5.1. Kaasata noori piirkonna atraktiivsemaks kujundamisse	5.1.1. Koolis ja noortekeskuses vastavasisuliste arutelude läbiviimine;	Vajangu Külade Selts, MTÜ Vajangu Noorsootöö Keskus, Tamsalu Kooli Vajangu õppekoht	pidev	Kogukonna vabatahtlik töö
	5.1.2. Leida võimalusi noorteprojektide läbiviimiseks	Vajangu Külade Selts, MTÜ Vajangu Noorsootöö Keskus		toetused
5.2. Aidata kaasa noortele peredele oluliste teenuste säilimisele piirkonnas	5.2.1. Lahtiste uste päev jm. kooli ja lasteaeda tutvustavad üritused ja ettevõtmised	Vajangu Külade Selts, asutused	pidev	Kogukonna vabatahtlik töö
	5.2.2. Algatada, osaleda ja rääkida kaasa teenuste arengusse puutuvates aruteludes	Vajangu Külade Selts	pidev	vabatahtlik töö
5.3. Piirkonnas vajalike ametite ja alternatiivsete töötamisvõimaluste tutvustamine	5.3.1. Piirkonnas vajalikke ameteid tutvustavad õppekäigud ja -tunnid lastele ja noortele	ettevõtjad, Tamsalu Kooli Vajangu õppekoht, MTÜ Vajangu Noorsootöö Keskus	pidev	Kogukonna vabatahtlik töö, kohalikud ettevõtjad
5.4. Tuvastada vajadused ja leida võimalused sotsiaalse turvalisuse tõstmiseks	5.4.1 Naabriabi süsteemi väljatöötamine	Vajangu Külade Selts jt. MTÜd		Arukad Külad
Eesmärk 6. Elukeskkond toetab ning soodustab tervislikke ja loodussõbralikke eluviise ja –taristut				

6.1. Hõlbustada aktiivset eluviisi ja propageerida sporti	6.1.1. Pallimängude väljaku rajamine külakeskusehoone juurde	KOV, kogukond	2022	EL vahendid, KOV, kogukonna vabatahtlik töö
	6.1.2. Jõuväljaku rajamine	Vajangu Külade Selts, MTÜ Vajangu TÜ		Toetused
	6.1.3. Terviseraja (trimmirada) korrastamine ja selle edaspidise hoolduse korraldamine	Vajangu Külade Selts, MTÜ Vajangu Tuletõrjehing, KOV	2022 -	Kogukonna vabatahtlik töö, toetused
6.2. Alternatiivsete kaubandus-süsteemide käivitamine	6.2.1. Otse tootjalt tarbijale (OTT) laadse süsteemi (nt. kogukonna kauplus) käivitamine	Vajangu Külade Selts, ettevõtjad/tootjad		
6.3. Kujundada elukeskkond õues viibimist soodustavaks	6.3.1. Uue laste mänguväljaku ehitamine	KOV, kogukond	2023	KOV, toetused, kogukonna vabatahtlik töö
6.4 Võtta kasutusele loodussõbralik ja - säästlik taristu ning suurendada sellealast teadlikkust	6.4.1. Tänapäevaseid tehnoloogiaid tutvustavate koolituste ja õppepäevade korraldamine	Vajangu Külade Selts	2025 - 2030	Toetused, kogukonna vabatahtlik töö
Eesmärk 7. Piirkond on heakorrastatud, turvaline ja valmis hakkama saama kriisiolukordades				
7.1. Piirkonnas elanikkonnakaitse võimekuse suurendamine	7.1.1. Kerksuskeskuse rajamine ja arendamine	Vajangu Külade Selts	pidev	Toetused, kogukonna vabatahtlik töö
	7.1.2. Elanikkonnakaitse alaste koolituste läbiviimine	Vajangu Külade Selts, MTÜ Vajangu TÜ	pidev	Toetused, vabatahtlik töö
7.2. Heakorrastada piirkond	7.2.1. Heakorralgute läbiviimine	Vajangu Külade Selts, MTÜ Vajangu TÜ, Tamsalu Kooli Vajangu õppekoht	pidev	LEADER, kogukond, kohalikud ettevõtjad

	7.2.2. Kasutuseta ja amortiseerunud hoonete lammutamine	MTÜ Vajangu TÜ	2022-2025	Toetused, omakapital
	7.2.3 Piirkondlike jäätmemajade rajamine, selleks võimaluste otsimine	Vajangu Külades Selts, KOV	2025-2027	toetused, vabatahtlik töö
7.3.Soodustada/arendada piirkonna turvalisust tõstvad vabatahtlikke ettevõtmisi	7.3.1. Arendada kohaliku vabatahtliku päästekomando teenuseid, varustust ja olmetingimusi	MTÜ Vajangu TÜ	pidev	Vabatahtlik töö, toetused, oma-finantseering
Eesmärk 8. Liiklemine piirkonnas on mugav ja turvaline				
8.1.Kaardistada teede olukord ja vajadused piirkonnas	8.1.1. Liiklemisprobleemide kaardistamine piirkonnas	elanikud	pidevalt	Vabatahtlik töö

V JUHTIMINE JA SEIRE

Vajangu piirkonna, kui Aruka küla, strateegia koostamisega alustati piirkonna aktiivsete inimeste töökoosolekutel. Tänapäevaks on asutatud Vajangu Külade Selts MTÜ, mille põhitegevuseks jääb piirkonna arendamine ning strateegia elluviimise, seire ja uuendamise korraldamine ja juhtimine Aruka küla programmis. Mittetulundusühingu asutamine oli vajalik ka selle tõttu, et toetuste taotlemisel on juriidilise isiku olemasolu möödapääsmatu.

Strateegia elluviimist juhivad ja jälgivad tegevussuundade vedajad ja vastutajad. Vastutajatel on õigus moodustada töögrupe ja igal kogukonnaliikmel on õigus osaleda kõikide tegevussuundade tegevustes.

Hindama ja täiendama hakkab piirkonna strateegiat kogukond, asutatud MTÜ algatusel, kaasates teisi piirkonna MTÜsid ning ettevõtjaid. Strateegia seiret hakatakse korraldama igal aastal ja korrigeeritakse vastavalt vajadustele ja toimunud muutustele.

5.1. Eesmärkide saavutamise seire

EESMÄRK	MÕÕDIKUD	BAASTASE (2022)	MUUTUS (2024)	JÄRELDUS
Eesmärk 1. Külakeskuse hoone ja selle territoorium on korrastatud ja kaasajastatud	<ul style="list-style-type: none"> ● hoone ülalpidamiskulude muutus; ● kaasajastatud kasulikud ruutmeetrid; ● funktsionaalsete (eriti uute kasutusvõimalustega) ruumide arv; ● lisandunud või uue kvaliteedi saanud atraksioonid, tegevusvõimalused; ● eelnimetatud võimaluste kasusaajate hulga ja sihtgruppide struktuuri muutumine; ● huvide kaardistamine ja rahulolu uuringud 	<p>Külakeskuse hoone on valminud 1986.a. Võimla osa 1993.a.</p> <p>Hoonel on vahetatud aknad ja renoveeritud katlamaja ning vedelküttelt pelletile üle mindud.</p> <p>Hoone on soojustamata, laguneva fassaadiga ja läbisadava eterniitkatusega.</p> <p>Hoonet ümbritsev traatvõrgust aed on roostetanud ja füüsiliselt katki. Uus aiaosa on aastast 2021 paigaldatud nn. lasteaiahoovile.</p> <p>Hoone kõrval asuv palliväljak on rohtunud, lahtise killustikuga pinnasega.</p>	<p>Hoone koolipoolse tiiva keldrikorrusel on tegevust alustanud Vajangu Külade Selts, kes arendab ruume kohalikuks kerksuskeskuseks.</p> <p>Hoonet ümbritsenud traatvõrgust aed on eemaldatud.</p> <p>Hoone kõrvale on ehitatud uus, kunstmurukatte ning puitpiirdega pallimängude väljak</p>	
Eesmärk 2. Avalikud teenused on säilinud ja ajakohased	<ul style="list-style-type: none"> ● säilinud teenused ● lisandunud teenused ● teenuste kasusaajate hulga ja struktuuri muutus; ● võimla kasutajate hulga ja nende struktuuri muutus; 	<p>Hetkel on kool säilinud Tamsalu Gümnaasiumi Vajangu õppekoha staatuses 6-klassilisena. Lasteaed allub Tamsalu Krõll lasteaiale Vajangu Lotte rühmana.</p>	<p>Kool on säilinud Tamsalu Kooli Vajangu õppekoha staatuses 6-klassilisena.</p> <p>Lisandunud kerksuskeskus.</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> • kaugtöökeskuse töökohtade arv ja võimalused; • huvide kaardistamine ja rahulolu uuringud 	<p>Noortekeskuse toimimise eest vastutab MTÜ Vajangu Noorsootöö Keskus.</p> <p>Tervisepunktis on teenuse pakkuja Tamsalu Perearstid OÜ.</p> <p>Avatud internetipunkt ja kaugtöökeskus puudub.</p> <p>Raamatukogu toimib koos postipunktiga.</p> <p>Küla saun on avatud kord nädalas, reedeti.</p> <p>Juuksur teenindab üks kord kuus ja käib Vajangule Tamsalust.</p> <p>Võimlat kasutab kool, lasteaed, noortekeskus, SK Vargamäe tõstjad.</p> <p>Regulaarseid treeninguid kogukonnaliikmetele ei toimu.</p>	<p>Raamatukogus enam postipunkti ei ole.</p> <p>Küla saun hetkel suletud, ei ole teada, millal uuesti avatakse.</p>	
<p>Eesmärk 3. Kogukond suhtleb omavahel aktiivselt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kodulehe ja teiste hallatavate meediumite kasutajaskonna suurus ja struktuur • kogukondlike ürituste hulk ja osalejate arv • kaasatud uute sihtgruppide hulk ja struktuur • ühiste tegevuste hulk ja osalejaskond 	<p>Vajangu piirkonnal on oma FB-grupp, kuid puudub koduleht internetis.</p> <p>Regulaarseid kogukondlikke kultuuri- ja spordiüritusi ei ole toimunud.</p> <p>Ühistegevus on suhteliselt varjusurmas.</p>	<p>Toimuvad iga-aastased jaanipäevapidu, ennetuspäev, lastekaitsepäev.</p> <p>Vajangu Külade Seltsi koduleht on FB-s</p>	

Eesmärk 4. Kogukond ja KOV teevad koostööd	<ul style="list-style-type: none"> ● ühiste koostöövormide kirjeldused ja hulk ● kogukonna huvide ja vajaduste kajastumine KOV arengu- ja finantsdokumentides ● kaasfinantseeringud ● ühisprojektid 	Kohtumised KOV esindajatega on toimunud juhuslikult ja muude kokkusaamiste sees.	Olulisi muutuseid pole.	
Eesmärk 5. Piirkond on noortele atraktiivne, võimaldades ka eakatele väärikat vananemist	<ul style="list-style-type: none"> ● piirkonda elama asunute või kinnisvara soetanute arv; ● laste arvu muutus (%) piirkonna lasteasutustes; ● kodukanti naasnute arv; ● naabriabisüsteemis osalejate arv; ● ürituste arv ja sihtgruppide struktuur; ● võimaluse saanud erivajadustega sihtgruppide hulk 	Täna ei ole piirkonnas müügil ühtegi kinnistut, maja ega korterit. Lapsi koolis 12, lasteaias 11. Laste arv on kahanemas. Vabu töö- ja elukohti piirkonnas napib. Märatakse abivajajaid naabreid. Üritusi piirkonnas korraldatakse ainult lasteasutustes. Külakeskusehoonesse ratastooliga ei pääse. Majja võimalik siseneda ainult treppe mööda.	Müügis on maju ja kortereid. Lapsi on koolis 15, lasteaias 5, lähikuudel lisandumas 3	
Eesmärk 6. Elukeskkond toetab ning soodustab tervislikke ja loodussõbralikke eluviise ja -taristut	<ul style="list-style-type: none"> ● jalg- ja rattaradade arvnäitajad, struktuur ● lisandunud spordirajatiste ja tegevuspaikade hulk; ● rajatiste kasutajate hulk ja struktuur 	Turvaliselt liigelda võimalik nii jalgsi kui maastikurattaga ainult ajaloolisel Tamsalu-Türi raudteetammil, millest on kujunenud terviserada. Piirkond on liitunud Tapa valla püsiliikumissarjaga TRIMM. Olemas 2	Rajatud uus pallimängude väljak on leidnud rohket kasutust kohalike noorte hulgas.	

	<ul style="list-style-type: none"> • tekkinud jagamismajanduse hulk ja kasusaajad • kohaliku toidu saamise võimaluste hulk ja kasusaajad (pakkujad, tarbijad) • lisandunud või uues kvaliteedis kõrghaljastuse arvnäitajad (enne ja pärast jäädvustused) 	<p>trimmikasti terviserajal, suunaga nii Tamsalu ja Võhmuta poole.</p> <p>Korvpalli mängimise võimalus ebatasase asfaltkattega palliplatsil rahvamaja pargis. Piirkonna spordiobjektid (terviserada, palliväljakud, võimla) on küll kasutatavad, ent vajavad korrastamist ja senisest märksa järjepidevamat hooldust. Vajangu piirkond on traditsiooniline põllumajanduspiirkond. Ometigi on piirkond muutunud toidu kõrbeks, kus kvaliteetne ja kohalik toit pole kergelt saadaval. Otse tootjalt tarbijale (OTT) laadse süsteemi käivitamine oleks esimeseks sammuks selle probleemi lahendamisel, võimaldades kohalikele kergemat ligipääsu sageli tervislikumale (värske, puudub vajadus säilitusainete järele) ja säästlikumale (lühem tarneaeg) toidule. Üksikuid puid on istutatud mn. Pargi territooriumile Kirde tn. veeres.</p>	<p>Rajatud uus väikelaste mänguväljak, mis vajaks juurde veelgi uusi atraktsioone.</p>	
--	---	---	--	--

		Kõige loodushoidlikum tegevus hetkel on ehk prügi sorteerimine.	
Eesmärk 7. Piirkond on heakorrastatud, turvaline ja kriisiolukordadeks valmis	<ul style="list-style-type: none"> ● renoveeritud objektide ja taristu arvnäitajad, kasusaajad; enne ja pärast jäädvustused; ● heakorrastusürituste arv ja osaliste arv, kasusaajate arv; ● ohtlike objektide jäädvustused ja hulk, vähenemiste arv 	<p>Kortertermajad ei ole fassaadide korrastamiseni veel jõudnud. Eramute puhul on seis kordades parem. Heakorratalguid on korraldatud nii “Teeme ära” aktsiooni raames kui kogukonna algatusel, aga ajaga on see traditsioon soiku jäänud.</p> <p>Kortertermaja, aadressil Tamsalu mnt. 8 Vajangul, lammutamiseks on Tapa valla 2022 aasta eelarves KREDEXi toetusena 18200€</p> <p>Vana nn. Meiereihoone põlenud ja sisselangenud katus on maha võetud, aga hoone seisab endiselt kasutamata ja korrastamata.</p> <p>Endine kauplus on tänaseks elaniketa ja ilmub aeg-ajalt müügiportaalidesse müügile.</p>	<p>Tamsalu mnt. 8, Vajangu asunud kortermaja lammutati 2023.</p> <p>Toimunud on mitmeid talguid keskushoones ja selle läheduses.</p>

<p>Eesmärk 8. Liiklemine piirkonnas on mugav ja turvaline</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● kergliiklusteede arvnäitajad ja struktuur; ● parendatud teedevõrgu arvnäitajad; ● rajatud ja korrastatud parklate arvnäitajad ● korrastatud bussipeatuste arvnäitajad ● tähistatud matkaradade arvnäitajad ja struktuur 	<p>Kuigi piirkonnas on autoteede võrgustik suhteliselt tihe, puuduvad odavamate ja säästlikumate liiklemisvahenditega (nt. jalgsi, jalgrattaga) liiklemiseks turvalised võimalused. Kuiele ja Vajangu külasse sisse viivad teed on tolmuvabad. Külakeskusehoone juures puuduvad korralikud ja vastavalt märgistatud parklad autodele. Bussiootepaviljon on piirkonnas ainult Vajangu Järva-Jaani suunal ja Kursi külas Tamsalu suunal. Piirkonnas asub Vajangu Põhikooli matkarada ja endisel Tamsalu-Türi raudteetammil asuv terviserada, mis on omanike poolt lõiguti liiklemiseks suletud.</p>	<p>Kerguta külasse viiv tee on nüüd tolmuvaba. Bussiootepaviljon on Vajangul nüüd ka Tamsalu suunal.</p>	
--	---	---	--	--

5.2. Tegevuskava täitmise seire

TEGEVUS	2022	2023	2024	TÄITMISE SEIS ("Alustamata", "Ettevalmistamisel", "Osaliselt täidetud", "Täidetud")	KOMMENTAAR
1.1.1. Külakeskuse hoone renoveerimise projekteerimine		X			
1.1.2. Külakeskuse hoone katuse renoveerimine			X		
1.1.3. Külakeskuse hoonet ümbritseva aia renoveerimine.	X			Osaliselt täidetud	
1.1.4. Külakeskuse hoone treppide renoveerimine			X		
2.1.1. Pakutavate teenuste rahulolu-uuringu läbiviimine ja analüüs	X			Täidetud	
2.2.1. Kaugtöökeskuse rajamine külakeskuse hoonesse		X			
3.1.1. Piirkonna iga-aastaste jaanipäevade korraldamine.	X	X	X	Täidetud	
3.1.2. Võõramaalaste lõimiseks nende kultuuriürituste korraldamine.	X	X	X		

3.2.1. Piirkonna kodulehe loomine ja administreerimine		X		TÄIDETUD	
3.3.1. Piirkonna ajaloo ja looduse uurimine	X	X	X	OSALISELT TÄIDETUD	
4.1.1. Regulaarsed ümarlauad KOV-ga	X	X	X		
4.2.1. Regulaarne seire KOV arengukavade uuendamistest ja kutsete edastamine KOV esindajatele Vajangu piirkonna arengukavade uuendamise töökoosolekutele.	X	X	X	OSALISELT TÄIDETUD	
5.1.1. Koolis ja noortekeskuses vastavasisuliste arutelude läbiviimine;	X	X	X		
5.2.1. Lahtiste uste päev jm. kooli ja lasteaeda tutvustavad üritused ja ettevõtmised	X	X	X		
5.3.1. Piirkonnas vajalikke ameteid tutvustavad õppekäigud ja -tunnid lastele ja noortele	X	X	X		
5.4.1 Naabriabi süsteemi väljatöötamine					
6.1.1. Multifunktsionaalse spordiväljaku rajamine külakeskusehoone juurde	X			TÄIDETUD	
6.1.2. Võimla akustika parandamine			X		
6.1.3. Terviseraja (trimmirada) korrastamine ja selle edaspidise hoolduse korraldamine	X	X	X	OSALISELT TÄIETUD	
6.2.1. Otse tootjalt tarbijale (OTT) laadse süsteemi käivitamine					

6.3.1. Uue mänguväljaku ehitamine		X		OSALISELT TÄIDETUD	
6.4.1. Keskkonna-säästlike tehnoloogiaid tutvustavate koolituste ja õppepäevade korraldamine		X	X		
7.1.1. Heakorralgute läbiviimine	X	X	X	OSALISELT TÄIDETUD	
7.1.2. Kasutuseta ja amortiseerunud hoonete lammutamine	X			OSALISELT TÄIDETUD	
8.2.1. Parklate rajamine külakeskuse hoone juurde		X	X		
8.3.1. Kergliiklusteede projekteerimise algatamine (Võhmata-Vajangu; Vajangu-Kerguta bussipeatus; Vajangu-Aavere)		X	X		

LISAD

Lisa 1. Sidusrühmade kaasamiseks läbi viidud töötoad

I töötuba

Töötoa kestus oli kaks kuni kaks ja pool tundi. Töö toimus suminapaarides ja väikerühmades.

Eesmärk

- aktiveerida külapesade arenguvõimalustele mõtlemine;
- osalejad avavad end omalt tasandilt;
- leida külatasandi ja vallatasandi huvide ühildumise kohad

Esimene samm: Probleemide kaardistamine

Teine samm: Juurprobleemide sõnastamine

Juurprobleemi sõnastamisel tuleb teha analüüs ja valik

- Milline probleem on algsem ja järgmisi põhjustav?
- Milline probleem on võimalikult kogukonna/piirkonna tasandilt mõjutatav ja/või lahendatav.

Kolmas samm: Probleemidest lahendusteni, ideedest teostuseni.

Arenguridade koostamine juurprobleemidest lähtuvalt oodatud tulemusteni tegijate ja tegevuste määratlemisega.

Probleem - oodatud tulemus - vajalikud tegevused - tegijad ja muud ressursid - kolm sammu alustuseks.

II töötuba

I töötoa tulemist on tuletatud võtmeprobleemide kogumid/võtmevaldkonnad, millede kogumeid hinnati rühmade arutelus.

Hindamine kahest vaatenurgast:

Nende võtmeprobleemide lahendamise MÕJU üldisele Pandivere piirkonna arengule ja ääremaastumise ilmingute vähendamisele ja MÕJUTATAVUS Pandivere piirkonna kogukondade poolt, et probleeme lahendada ja ideid ellu viia. 0 - mõju(tatavus) puudub; 6 - mõju(tatavus) väga suur

Rühmade hindamistöo tulemi alusel moodustati pingeread ja jätkati sügavamat arutelu hinnanguliselt kogukondade poolt enim mõjutatavate võtmeprobleemide kogumite üle.

Võtmeprobleemid - võtmevaldkond. Arutelu pidepunktid:

Millised on selle võtmevaldkonna probleemide lahendamise kõige olulisemad, tõhusamad, otstarbekamad tegevused ja tulemused?

Mida saavad teha kogukonnad?

Mida saavad teha kogukonnad koos kohalike omavalitsustega?

Millist tuge vajavad kogukonnad oma tegevustes?

Kui ruttu me arvame, et tulemused on saavutatavad ja mõjud hakkavad ilmnema?

Kuidas tehtu ja saavutatu püsima jääb?

Mis meie ettevõtmisi selles võtmevaldkonnas ohustab, millised on riskid? Kas neid saab vältida?

Mis juhtub siis, kui selle võtmevaldkonna probleemistikuga keegi ei tegeleks?

III töötuba

Rühmiti arutati külapesade ja Pandivere piirkonna positiivse poole üle - väärtuslik, mille üle uhke olla ja mis mõjutab kogukondade enesemääratlust.

III töötoas tutvuti piirkonna aktuaalse meetmega, nõuetega, taotleja ja hindaja rollidega ja rollisimulatsiooni ning enesehinnangu kaudu analüüsiti olemasolevaid arenguideid. Osalejad olid kaasatud erinevates rollides: taotleja; hindaja; konkureeriv projekt. Eesmärk jõuda struktuurse ja ruumilise mõtlemiseni, olulise esitlus- ja sõnastusoskuse, detailide väärtustamiseni.

IV töötuba

IV töötoas tegeleti tegevuste elluviimise riskida analüüsimisega, sotsiaalse mõju hindamisega ja teostatavuse ning jätkusuutlikkuse teemaga eelkõige olulisemate ja aktuaalsemate kavandatavate projektide lõikes.

V töötuba

V töötoas esitleti strateegiaid piirkonna partneritele valla ulatuses.

Lisa 2. Piirkonna iseloomustus

Vajangu küla piirneb Võhmuta, Aavere, Kuie ja Kerguta külaga. Ühist piiri ei ole Järsi, Kursi ja Türje külaga. Selline asend on Vajangu külale Vajangu piirkonna keskusena äärmiselt soodne. Kuna ümberkaudsetes külates on ainult elamud ja tootmishooned, siis tarbivad naaber külade inimesed aktiivselt Vajangu külas pakutavaid teenuseid.

Piirkond asub traditsioonilises põllumajanduspiirkonnas (Tapa valla põllumajanduslikus kasutuses oleva maa pindala on 16 634 ha, s.o. umbes 20% valla pindalast), mida läbib Kullenga - Tamsalu - Järva-Jaani maantee, lähim raudteejaam asub 10 km kaugusel Tamsalus.

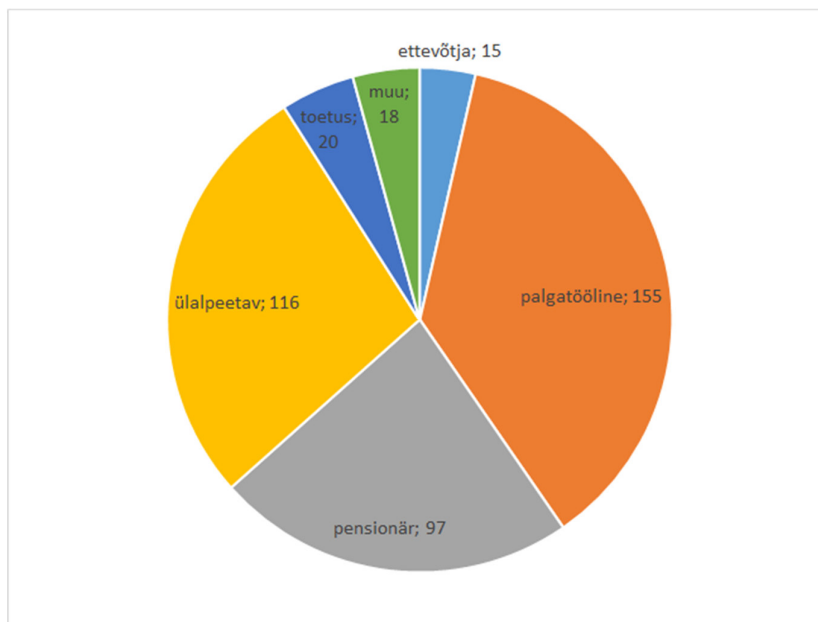
Praegustes piirides Tapa vald on tekkinud mitmete ühinemiste tulemusena. 2005. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste järgselt ühinesid Tapa linn, Lehtse vald ja Saksi vald (v.a Kiku, Salda ja Pariisi küla) Tapa vallaks ning Tamsalu linn ja Tamsalu vald Tamsalu vallaks. Teine ühinemine leidis aset haldusreformi käigus 2017. aastal, mil ühinesid Tapa vald ja Tamsalu vald. Tapa vald on suuruselt teine omavalitsus Lääne-Viru maakonnas.

Sarnaselt suurele osale Eesti omavalitsustest väheneb ja vananeb ka Tapa valla elanikkond. Seisuga 1. jaanuar 2022 (Rahvastikuregistri andmetel) elab Tapa vallas 10 549 inimest, neist 402 (3,8%) Vajangu piirkonnas. 2011.a. rahvastikuloenduse andmetega võrreldes on Vajangu piirkonna elanikkond vähenenud seega 47 inimese (10,5%) võrra, mis on võrreldav langustrend ülejäänud Tapa valla osadega (11323 in. (2011) vrd 10147 in. (01.01.2022), 10,4%).

Perioodil 2013-2017 on valla rahvaarv vähenenud keskmiselt 1,5% aastas (mis on ligikaudu 180 inimest aastas) ja seda nii negatiivse loomuliku iibe kui väljarände tõttu. 2016. aastal sündis 91 inimest vähem kui suri ja välja rändas 126 inimest rohkem kui asemele tuli. Liikuvad on väikeste lastega pered ja noored. Peamiselt lahkutakse Tallinnasse, aga ka naaber-omavalitsustesse. Eeldusel, et rahvaarvu vähenemine jätkub samas tempos, elab 2025. aastal Tapa vallas alla 10 000 inimese.

Vajangu piirkonna palgatöötaja kuukeskmise brutotulu 1126 € (EUR, 2019, Statistikaamet)

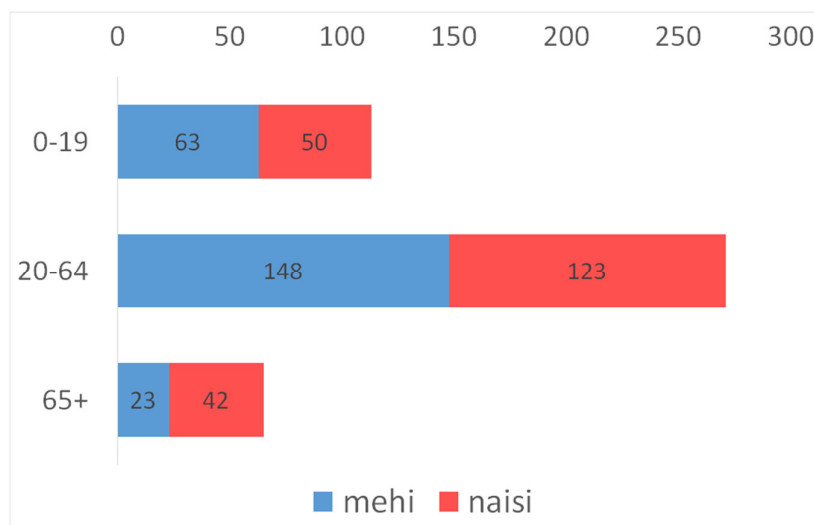
Tapa valla palgatöötaja kuukeskmise brutotulu 1116 (EUR, 2019, Statistikaamet)

Joonis 3. Vajangu piirkonna elanike jaotus peamise elatusallika põhjal (Rahva ja eluruumide loendus 2011).

Töötavate elanike osatähtsus tööelistest elanikest endises Tamsalu vallas oli 2011.aastal 36 % (Statistikaamet), samal ajal oli piirkonnas kõrgharidusega elanikke järgmiselt: Türje - 3, Vajangu - 18, Aavere - 3 ja Kursi - 6.

Asustussüsteemi sotsiaalmajanduslik elujõulisus sõltub üha enam suurematest keskustest ning nende vahelistest ühendusteedest. Sotsiaalmajanduslikud trendid on üldiselt seotud rahvastiku trendidega. Peamised rahvastikutrendid on olnud elanikkonna kahanemine ja vananemine ning koondumine suurematesse linnaregioonidesse ehk rahvastiku linnastumine.

Joonis 4. Laste/noorte, tööelistest ja pensioniealistest meeste ja naiste arv Vajangu piirkonnas.

Olemasolevad ressursid

Olemasolev ja toimiv munitsipaalhoone piirkonnas on Vajangu multifunktsionaalne külakeskushoone. Munitsipaalrajatised Vajangul: tänavad, pumbamajad (2 tk.), tänavavalgustusvõrk, mänguväljak, bussiootepaviljon, veepuhastusjaam. MTÜ Vajangu Tuletõrjeühingule kuuluvad rahvamaja ja tuletõrjedepoo.

Teenused Vajangu piirkonnas: 6-klassiline väikeklassidega kool, lasteaed, raamatukogu koos postiteenusega, perearstiteenus (mitte alaline), külasaun, noortekeskus, juuksur (mitte alaline), kauplusauto.

Kodanikualgatuslikud organisatsioonid piirkonnas on MTÜ Vajangu Tuletõrjeühing, MTÜ Vajangu Noorsootöö Keskus, MTÜ Võhmuta Mõisapark ja MTÜ Puhta vee teemapark.

Haridustasemelt on meie piirkonnas kogukonnaliikmeid algharidusest doktorikraadini. Keeled, mille oskajaid kogukonna liikmete hulgast leiame, on vene, soome, inglise, prantsuse ja hispaania keel. Tuleb tõdeda, et kõikide keelte oskajad ei ole alaliselt piirkonnas viibivad kogukonnaliikmed.

Kuna Vajangu piirkond paikneb pikkade põllumajandustraditsioonidega piirkonnas, omab enamus elanikest põllumajandustööde tegemise oskusi ja kogemusi. Suur osa küla inimestest on väiksemat või suuremat talupidamist harrastanud: pidanud loomi ja linde, kasvatanud teravilja ja kartulit. Tänapäevaks on talumajapidamiste arv oluliselt vähenenud. Paljudel elanikel on säilinud aiamaa harimise traditsioon.

Lisa 3. Seosed teiste arengukavadega

Tapa valla arengukava 2018-2025 põhisuunad: S1:Tapa vallas on hea elada. Siinne elukeskkond on meeldiv ja turvaline. Vajalikud teenused on kõigile, sõltumata piirkonnast, kättesaadavad; S3: Elanikkonda seob ühine identiteet ja tugev kogukonnatunne. Vallakodanikud räägivad kohalikku elu puudutavates küsimustes aktiivselt kaasa, erinevate osapoolte vaheline koostöö on tihe. Oluline info on kogu elanikkonnale kättesaadav.

Lääne-Viru Maakonna Arengustrateegia 2030+ arenguvaldkond “Avalikud teenused” tegevussuund 2.2: omavalitsuste investeeringud avalike teenuste parandamiseks ja keskuste ruumiliseks kujundamiseks; arenguvaldkond “Haridus” tegevussuund 1.2: omavalitsuste investeeringud haridusobjektidesse (sh energiatõhusus); arenguvaldkond “Ühistransport, energeetika ja it-taristu” tegevussuund 4.1: investeeringud ühiskondlike hoonete alternatiivenergia lahendustesse, 5.2.: tänavavalgustussüsteemide arendamine ja 6.2.: jalg- ja jalgrattateede arendamine.

Sidusa Eesti Arengukava 2030: “Võimestame kogukondi otsustusprotsessides osalema. Selleks...rakendame kogukonnakeskse lähenemisviisi mudelit ehk aitame kohalikel omavalitsustel määratleda ja kaardistada koos kohalike elanikega oma kogukonnad ning kaasata neid otsustusprotsessidesse pakkudes selleks senisest mitmekesisemaid võimalusi.” lk.29

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027: üldeesmärgid 1)tõhustada arukat, vastupidavat ja mitmekesist põllumajandussektorit, mis tagab toiduga kindlustatuse; 2)edendada keskkonnahoidu ja kliimameetmeid...; 3)parandada maapiirkondade sotsiaal-majanduslikku olukorda.

Lisa 4. Peamised arengutegurid

Tugevused:

1. Kesk-Eesti. Piirkonna geograafiline asukoht ei sea piiranguid ettevõtlusele ega mujal töötamisele. Lihtsalt ligipääsetav (10 min sõidu kaugusel) on ka reisirongide kasutamise võimalus, peatuvad nii tava- kui ekspressrongid. Piirkonda läbib Tamsalu maantee. Ühistranspordi (rong, buss) sõiduplaan mõistlik.
2. Olulised teenused kättesaadavad elukoha lähedal piirkonna keskses (Vajangul). Teenustest - Tamsalu Gümnaasiumi õppekoht (6 klassi), Tamsalu lasteaed "Krõll" Vajangu maja, Tamsalu Pearingstikeskuse Vajangu tervisetuba, raamatukogu koos postipunktiga, saun 1x nädalas, juuksur 1x kuus, taaskasutustuba, võimla.
3. Kohalikud MTÜd on pikaajaliselt aktiivsed ning kogenud projektide läbiviimisel.
4. Piirkonnas mitmeid kasutuseta kinnistuid, mida on võimalik uutel elanikel omandada.
5. Vajangu keskushoones on veel kasutuseta ja uueks otstarbeks sobilikke ruume.
6. Kohalike hulgas mitmeid spetsialiste, kellel on lisaks erialastele oskustele ka üldisemaid vajalikke oskusi ning ettevõtlikkust ja probleemide lahendamise oskuseid.
7. Väikeklassidega kodulähedane kool ja kuna üldjuhul samad lapsed lähevad lasteaiast edasi kooli, siis on õhkkond rahulik ja turvaline. Väikeklassid võimaldavad ka personaalsema lähenemise igale õpilasele.
8. Valdavalt eramutega hajaasustus; piirkonnas oma meditsiinitöötaja ja vabatahtlik tuletõrjekomando; elektrikatkestused harvad, kuritegevust ja vandaalitsemist ei esine.
9. Terviserada ajaloolisel kitsarööpmelise raudtee tammi, kus saavad enamasti liikuda ainult jalakäiad ja jalgrattad; korvpalliplats rahvamaja pargis; spordisaal keskushoones; kooli spordiväljak keskushoone juures on ligipääsetav kõigile; tehislik kelgumägi.

Nõrkused:

1. Süsteemselt piirkonda arendav palgaline koordinaator ja isegi õhinapõhine organisatsioon puudub, mistõttu on senine kogukondlik tegevus juhuslik ja üksikutele entusiastidel põhinev ning kokkuvõttes on kogukondlik aktiivsus väike.
2. Elanikkond vananev ja seepärast pigem vähenev. Uusi noori elanikke küll tuleb juurde kuid pigem vähe. Hajutatatus võib põhjustada mõneti tagasihoidlikku ühistegevust ja läbikäimist.
4. Keskushoone amortisatsioon põhjustab suuremaid majandamiskulusid, puuduvad tänapäevased lahendused ning ei ole ligitõmbav.

6. Ümberkaudsetest küladest on võimalik keskushoone teenusteni liikuda turvaliselt vaid isikliku autoga, ühendavad jalgteed (kergliiklusteed) puuduvad. Keskushoone ümber pole hooldatud ja korras parklaid, kuhu eemalt autoga tulles parkida saaks.
8. Kõikide kogukonnaliikmete soovid ei pruugi kokku langeda. Mõnele projektile võib saada saatuslikuks kompromissitu omanikutunne.

Võimalused:

1. Kaugtöö ja kodukontorite võimalikkus ja populariseerumine, töökohtade iseloom ja mitmekesisus (pop-up ettevõtted, e-kaubandus, nn. hõbemajandus vananeva rahvastikuga piirkondades, mahetootmine jmt.) ning väikeettevõtluse kasv niššitoodete populaarsuse tõttu võimaldavad rohkem väikelinna lähedases maapiirkonnas elamist.
2. Inimeste liikumine linnast maale privaatsema ja odavama kinnisvara, puhtama elukeskkonna, väiksema liiklustiheduse, väikeklassidega kooli ja vabade lasteaiakohtade tõttu.
6. Väikeasulate jaoks võiksid potentsiaaliks olla ka Eestisse tagasirändajad või järjest enam hargmaistuvad elanikud, kelle üks kodu on Eestis, teine aga mõnes teises riigis.

Ohud:

1. Regionaalpoliitilised otsused võivad soosida vaid suuremate keskuste lähipiirkondade arengut, kahjustades sel viisil maapiirkondade arenguvõimalusi, tingides sel viisil põhjendamatult suurt ebahühtlust piirkondade arengus.
2. Valdaja soovimatus parendada ja kaasajastada keskushoone tingimusi võib tuua kaasa teenuste pakkumise vähenemise või lõppemise keskushoones, kuna tingimused muutuvad mittevastavaks ettenähtud nõudmistele. Vilets maja väljanägemine võib kaasa tuua ka eelarvamused teenuste kvaliteedi suhtes, mistõttu väheneb teenuse tarbijate hulk ning muudab omakorda küsitavaks teenuste pakkumise vajalikkuse piirkonnas.
3. Sulgemine võib tulla koolipidaja otsusena ja laste arv ei pruugi olla ainukeseks argumendiks. Kulude optimeerimiseks Vajangu Põhikool-Lasteaed likvideeriti ja viidi Tamsalu Gümnaasiumi ja Tamsalu Lasteaia alluvusse.

Lisa 5. Tegevussuundade selgitused

Tegevussuund 1.1. Külakeskuse hoone ja sellega seotud taristu renoveerimise soodustamine kogukonna poolt

Vajangu külakeskuse hoone valmis 1986, võimla 1993. Uus lokaalne keskkütte katlamaja, vahetatud aknad. Amortiseerunud on katus, trepid on libedad, lagunened ja ohtlikud. Hoone üldine väljanägemine on vilets ning soojustus olematu, samuti puudub ventilatsioon. Kuigi lasteaia alale tehti 2021 uus piirdeaed, siis ülejäänud territooriumi ümbritsevad katkise ja roostes vana aia jäänused. Nimetatud põhjustel on hoone ülalpidamiskulud suured ning hoone vähesel atraktiivsuse tõttu pole pakutavate teenuste tarbimismäär maksimaalne. Ometigi on valdavale osale elanikest pakutavad teenused eluliselt olulised, mistõttu piirkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks on maja ja selle territooriumi renoveerimine möödapääsmatu. Samuti aitaks kasutatavust parandada efektiivsem ruumikasutus. Arvestades asjaoluga, et hoone ja selle haljasala kasutajatest on suur osa lapsed, aga ka vanurid, tuleb erilist tähelepanu pöörata ka terviseameti nõuetele (nt. ventilatsioon) ja ohutusele.

Tegevussuund 2.1. Avalike teenuste säilimise ja arendamise soodustamine

Keskushoones pakutavate avalike teenuste säilimiseks on vajalik teenuste pidev kaasajastamine ning nõudlusega kooskõlla viimine. Selleks on vaja läbi viia vastavaid rahulolu-uuringuid ja ideekorjeid ning seejärel tulemustele vastavalt teha vajalikke teenuste kasutamist parendavaid muudatusi. Eelarvamustest vabanemiseks on vaja sihipäraselt mainekujundusega tegelemine ning teenuste kasutamise soodustamine ja propageerimine kohalike hulgas. Samuti tuleb soodustada kohalikel isiklike suhete tekkimist asutustega. Selleks pakub võimalusi erinevate asutuste omavahelise koostöö ja seeläbi inimeste juhtimine asutustesse, mille teenuseid seni pole veel tarbitud. Lasteaia ja kooli tutvustamiseks korraldada lahtiste uste päevi ja muid avatud üritusi ning läheneda ka individuaalselt.

Tegevussuund 2.2 Käivitada uusi ja vajalikke teenuseid

Hoone kasutusefektiivsuse tõstmiseks tuleb võtta kasutusele ka seni kasutamata või ebaotstarbekalt kasutatud ruumid. Praegu puuduvad piirkonnas kaugtöö tegemist võimaldavad ruumid, samuti kogukondlikeks tegemisteks kohandatud ruumid. Hoone ruumilise kasutamise tõhustamine aitab suurendada kasusaajate hulka ja pikemas perspektiivis mõjutada keskushoone säilitamise otstarbekust.

Tegevussuund 3.1. Käivitada kogukondlikud ühistegevused

Kogukondlikud ühistegevused suurendavad omavahelist tihedamat läbikäimist ja koostööd ning suurendavad ühtekuuluvustunnet ja vastastikust usaldust. Hõlmatuse tagamiseks tuleb

korraldada erinevaid avatud tegevusi/üritusi (talgud, koolitused, spordi- ja kultuuriüritused), millest saaks osa võtta nii alalised kui ajutised elanikud.

Tegevussuund 3.2. Laiendada info jagamise võimalusi erinevate huvitatud sihtrühmadeni jõudmiseks

Vajangu piirkonnal on oma FB-grupp, kuid puudub koduleht internetis, kust oleks organiseeritult, püsivalt ja mugavalt leitav piirkonnaga seotud oluline info. Sellise info kättesaadavus on oluline kohapealse tugeva sotsiaalse võrgustiku loomiseks, aga ka piirkonna turundamise hõlbustamiseks. Miinuseks on kodulehe tasuline külg, FB-grupp on seni tasuta.

Tegevussuund 3.3. Väärtustada piirkonda elu- ja ettevõtluskeskkonnana

Piirkonna ajaloo ja looduse uurimine võimaldab tihedama sideme tekkimist oma kodukohaga ning selle unikaalsuse mõistmist ja väärtustamist. Uurimine pakub sobivas raskusastmes tegevust erinevatele vanuserühmadele ning erineva tasemega huviliste kogemuste vahetus võimaldab ka erialistel omavahelist lõimumist. Seepärast on oluline kutsuda kogukonnaliikmeid üles uurima piirkonna ajalugu ja loodust ning pakkuda tehtud töö laiemaks levitamiseks väljundeid (trükised, koduleht).

Tegevussuund 4.1. Koguneda regulaarselt ümarlaudades, et jagada ja selgitada üksteise ootusi ja võimekust

KOV, piirkonna vabauhendused ja ettevõtjad peaks olema kursis üksteise vajaduste ja võimalustega. Muutused kogukonnale pakutavates avalikes teenustes peaks olema poolte vahel läbi räägitud ja kokku lepitud. Mõlemad pooled saavad teha argumenteeritud ettepanekuid olukorra muutmiseks, et oleks tagatud mõlema osapoole vajaduste täitmine ja kompromisslahenduse leidmine tõhustatud.

Tegevussuund 4.2. Osaleda vastastikku üksteise arengukavade ja strateegiate koostamises

Arengukava on tulevikuplaanide raamdokument, mille sisu kvaliteet on suuresti sõltuv koostajate kompetentsist ja informeeritusest. Just neid komponente saavadki kogukond ja KOV koostöös täiustada.

Tegevussuund 5.1. Kaasata noori arendustegevustesse

Piirkonna noortele sobivamaks kujundamisel on oluline kuulata ja kaasata noori arendustegevustes. Parim tõe kriteerium on praktika ja seetõttu ei ole aegajalt vale ka uute vajaduste ja teenuste toimimist kontrollida reaalses elus, mitte teha otsusi ainult mineviku kogemuste põhjal.

Tegevussuund 5.2. Säilitada noortele ja peredele olulised teenused piirkonnas

Inimesele omaselt on iga lapsevanema peamiseks eesmärgiks oma laste tuleviku kujundamine ja nende õpetamine elus hästi hakkama saama, kindlustades talle samaaegselt olevikus vajalikud tingimused. Selle eesmärgi realiseerimiseks on lapsevanemal õigustatud ootus selle vastutuse jagamiseks kvalifitseeritud ja turvaliste elukohalähedaste lasteasutustega. Aina hõrenev lasteasutuste võrgustik seab sageli noortele peredele takistused maapiirkonnas elamiseks, mistõttu on pered teenuse saamiseks sageli sunnitud elama asuma linnadesse. Niivõrd personaalset lähenemist ja turvalist keskkonda nagu väikesed ja hubased maapiirkonna lasteasutused pakuvad, on aga suurte kollektiivide puhul raske saavutada. Seetõttu on Vajangu piirkonnas saadav lasteaia, kooli (6 klassi) ja noortekeskuse teenused oluliseks argumendiks noortele peredele piirkonnas elamisel.

Tegevussuund 5.3. Tutvustada piirkonnas vajalikke ameteid ja alternatiivseid töötamisvõimalusi

Algteadmised ja vundament tulevikuks laotakse lapsepõlves. Kodukanti elama jäämine ei sea tänapäevase mobiilsuse ning kaugtöö võimaluste tõttu piire ameti valikul. Lisaks on maapiirkonnas võimalik elatuda kohapealsetest traditsioonilistest tegevustest (põllumajandus, metsandus jmt), mille tutvustamiseks on siin head võimalused ja sobiv keskkond, mille ärakasutamine lisaks koolile isikupära.

Tegevussuund 5.4. Tuvastada vajadused ja leida võimalused sotsiaalse turvalisuse tõstmiseks

Piirkonna sotsiaalse turvalisuse tõstmiseks tuleks välja töötada ja rakendada nn. naabriabi süsteem, mille vahendusel saaksid elanikud üksteist aidata lihtsate igapäevaprobleemide lahendamisel, millel oleks eriti tugev mõju sotsiaalselt haavatavamate rühmade osas. Näiteks saaksid nooremad inimesed aidata vajadusel vanemaid it-probleemide korral, transpordi murede korral (n.ö. sõidujagamine) ja kasvõi keldrist kartulite toomisel. Samas vanemad inimesed saaksid panustada näiteks oma käsitööoskusega (nt. kinnaste kudumine) või vajadusel laste hoidmine. Lisaks reaalsele abile aitab selline süsteem kõigil kogukonnaliikmetel tunda end ja olla kogukonnas olulise ja vajalikuna.

Tegevussuund 6.1. Hõlbustada aktiivset eluviisi ja propageerida sporti

Piirkonna spordiobjektid (terviserada, palliväljakud, võimla) on küll kasutatavad, ent vajavad korrastamist ja senisest märksa järjepidevamat hooldust. Õues liikumise soodustamiseks tuleks rajada kogu piirkonda haarav matka- ja terviseradade võrgustik, milleks oleks eelnevalt vaja sõlmida kokkulepped maa- ja metsaomanikega radade mahamärkimiseks ja sihipäraseks kasutamiseks. Samuti oleks vajalik välijõusaal ning uuendada võimla spordivarustust ja täiendada funktsionaalsust.

Tegevussuund 6.2. Käivitada alternatiivsed, vajadustele vastavad kaubandussüsteemid

Vajangu piirkond on traditsiooniline põllumajanduspiirkond. Ometigi on piirkond muutunud toidu kõrbeks, kus kvaliteetne ja kohalik toit pole kergelt saadaval. Otse tootjalt tarbijale (OTT) laadse süsteemi käivitamine oleks esimeseks sammuks selle probleemi lahendamisel, võimaldades kohalikele kergemat ligipääsu sageli tervislikumale (värskel, puudub vajadus säilitusainete järele) ja säästlikumale (lühem tarneaeg) toidule. Tootja-tarbiija otsene kontakt vähendab tootja anonüümsust ning motiveerib väiketootjat kvaliteedi suhtes pingutama. Omakorda julgustaks piirkonnas toimiv vahendajateta süsteem kohalike väiketootjate ning mõjude potentsiaalselt hästi piirkonna sotsiaalmajanduslikule olukorrale. Kauplemiseks tuleks rajada varjualune või kohandada selleks mõni olemasolev ehitus (nt. Kooli tänava ja Tamsalu mnt. vahele jääval alal olev kuur).

Tegevussuund 6.3. Kujundada elukeskkond õues viibimist soodustavaks

Teadusuuringud on näidanud, et päike, tuul ja vesi on me sõbrad kolmekesi, kellega me kokku saame ikka eeskätt õues. Seega tuleks avalik ruum kujundada värskes õhus viibimist soosivaks, et aidata kaasa elanike vaimse ja füüsilise tervise hoidmisele. Mänguväljakute korrastamine, liigse kuuma/tuule/külma eest kaitset pakkuva kõrghaljastuse hulga suurendamine, korras tänavavalgustus, pinkide rajamine haljasaladele jmt. motiveerib inimesi rohkem aega õues veetma, kaugemal arvatutest ja diivanitest.

Tegevussuund 6.4 Võtta kasutusele loodussõbralik ja -säästlik taristu ning suurendada sellealast teadlikkust

Puhast ja seega inimsõbralikku elukeskkonda aitavad tagada keskkonnasäästlike lahenduste kasutusele võtmine avalikus ruumis. Keskkonna- ja loodussõbralikkus (sh. pikk kasutusiga, amortiseerumise järgne ümbertöötlemine jne) peaks olema kõigis ettevõtmistes, investeeringutes jmt. oluline arvestatav kriteerium. Keskkonnasäästliku mõtteviisi ja lahenduste tutvustamine erinevatel koolitustel soodustab ka selliste lähenemiste hindamist ning kasutuselevõttu ka eravaldustes.

Tegevussuund 7.1 Piirkonnas elanikkonnakaitse võimekuse suurendamine kerksuskeskus, koolitused

Võimalike kriisidega hakkama saamiseks rajada külakeskuse hoone keldrisse kerksuskeskus ning koolitada elanikke kriisideks valmistuma ja kriisides hakkama saama. Sobivaimad ruumid kerksuskeskuse rajamiseks asuvad külakeskushoone keldrikorrusel. Hetkel on seal olemas elekter ja küte, puuduvad tualetid ja vesi. Probleemiks on ruumide niiskus. Kasutuskõlblik sisustus moodustub piiratud arvust laudadest, toolidest ja pinkidest.

nii KOV-le kui kogukonnale on kokkulepete sõlmimine maaomanikega. Maaomanikel on kõrvuti õigustega ka kohustused. KOV ei saa hooldada sunniviisiliselt ja omaniku tahte vastaselt nende kinnistuid.

Tegevussuund 8.2. Leida võimalusi parklate ja muu puuduv taristu rajamiseks keskuses

Külakeskushoones pakutavate teenuste kasutajatele puuduvad hoone ümber nii auto- kui jalgrattaparkla, mis raskendab teenustele ligipääsetavust. Kuna parkimisvõimaluste puudumine teeb ka teenuste kasutamise ebamugavaks, siis võivad halvad parkimistingimused vähendada teenuste kasutamist eriti väljaspool Vajangu keskust elavate inimeste hulgas ning lõhkuda seeläbi piirkonna sidusust. Samuti tuleks üle vaadata ja vajadusel rajada muu puuduolev teedega seotud taristu nagu bussiootepaviljonid ja nende valgustus, tänavavalgustus, piirded jmt.

Tegevussuund 8.3. Soodustada kergliiklusteede rajamist ja hooldamist, tervise- ja matkarajad

Piirkonnas puuduvad keskkonnasäästliku liiklemist võimaldava kergliiklusteed ning inimesed peavad liiklema ohtlikel teepervedel, mille tulemusena pole suurel osal elanikest pidevat jalgsi/jalgrattaga liiklemise harjumust. Samuti vähendab kergliiklusteede ja radade puudus isikliku sõiduautota inimeste liikuvust. Mitmed kogukonnaliikmed on hea eeskujuna, omal algatusel, hooldanud erinevatel lõikudel terviserada vanal Tamsalu-Türi raudteetammil. Kahjuks on ka vastupidist praktikat, kus ilma põhjuseta on lõik terviserajast piiratud aiaga ja läbipääsuks suletud. Kahjuks on ajalooline raudteetamm väga paljude maaomanike omandis ja selle kasutamise osas ei ole seni ühtegi kokkulepet sõlmitud kuigi on loodud MTÜ (asub väljaspool piirkonda) selle temaga tegelemiseks. Seega tuleks terviserajaga seotud puudused kõrvaldada: sõlmida vajalikud lepingud, terviserada korrastada ning reorganiseerida selle hooldus. Lisaks terviserajale võiks olla loodusesse märgitud piirkonna ajalugu ja kultuurilisi väärtuseid tutvustav matkarada, et tutvustada ja teadvustada siinset pärandit nii kohalikele kui külalistele. Vajadusel paigaldada suunavad sildid või nende tarviduse puudumisel eemaldada vanad ja lagunenuid viidad.